

Thunnissen Bouw Boskoop bv
De heer R. van Beijeren
Postbus 71
2100 AB Heemstede

Datum : 15 september 2015
Ons kenmerk : 1505H255/DBI/rap2.1
Betreft : Resultaten actualisering flora- en faunaonderzoek 2012, Simon Smitweg te Leiderdorp

Geachte heer Van Beijeren,

Hierbij ontvangt u per briefrapportage de bevindingen van de door ons uitgevoerde actualisering van het flora- en faunaonderzoek aan de Simon Smitweg te Leiderdorp, in het kader van de Flora- en faunawet. Het eerder genoemde flora en faunaonderzoek is uitgevoerd in 2012 (kenmerk: 1112D896/COB/rap1). Naar aanleiding van dit onderzoek heeft in dezelfde periode aanvullend onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen plaatsgevonden. Gegevens met betrekking tot beschermde soorten worden tot circa 3 jaar oud als voldoende actueel beschouwd. Omdat de gegevens van het eerder genoemde flora- en faunaonderzoek dateren uit 2012, is een actualisering noodzakelijk.

Het plangebied van het voormalige Cardea complex is in 2012 ontdaan van vrijwel alle bebouwing. Alleen in de noordwesthoek is nog een klein complex tijdelijk gehandhaafd. Het zuidwestelijk deel is inmiddels heringericht met een kinderdagverblijf omringd door parkeer- en speelruimte. Het overige terreingedeelte is na de sloop van de gebouwen als braakliggende grond achter gebleven. Het plangebied is door ons opnieuw onderzocht en beoordeeld op de aanwezigheid van en betekenis voor door de Flora- en faunawet beschermde plant- en diersoorten.

Deze actualiserende briefrapportage beperkt zich tot een bespreking van bevindingen uit de gerichte voortoets en het op 30 juni 2015 uitgevoerde veldbezoek. Afsluitend wordt een geactualiseerd advies uitgebracht. Voor een gedetailleerde bespreking van het plangebied en de resultaten van het eerder uitgevoerde flora en faunaonderzoek verwijs ik verwezen naar de bovengenoemde rapportage uit 2012.

Plangebied

Het plangebied (figuur 1) is gesitueerd nabij de rijksweg A4 en wordt aan drie zijden omringd door bebouwing. Op de directe grens van het plangebied aan de noord- en zuidoost zijde bevindt zich een houtwal met hooggaande bomen. De omliggende groenstructuren blijven behouden.

NOORDWIJK (hoofdkantoor)

's-Gravendijkseweg 37 | T 071 - 402 85 86
Postbus 126 | info@idds.nl
2200 AC Noordwijk | www.idds.nl

VEENENDAAL

T 0318 - 69 00 22

BREDA

T 076 - 548 66 20

HOOGVEEEN

T 0528 - 72 22 29

SEVENUM

T 077 - 467 05 86

Figuur 1. Situering plangebied (rood omcirkeld). (bron: Google Earth)

Figuur 2. Impressie voorgenomen ontwikkeling

Werkwijze

Het flora- en faunaonderzoek bestaat uit twee onderdelen. Enerzijds is een bronnen- en literatuurstudie uitgevoerd. Dit omvat een beknopte bureaustudie, waarbij geregistreeerde waarnemingen (waarneming.nl) op en om het plangebied over de periode 2012 tot 2015 zijn bestudeerd.

Tevens is een biotooptoets uitgevoerd. Dit betreft een veldbezoek met als doel een inschatting te maken van de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Op het moment dat een biotooptoets wordt uitgevoerd, zijn niet alle soorten zichtbaar aanwezig. Diersoorten zijn bijvoorbeeld alleen nachtactief of in een bepaalde periode van het jaar afwezig. Daarom zijn de eisen die soorten/soortgroepen aan hun leefomgeving stellen met betrekking tot vaste rust- en verblijfplaatsen, voedselgebieden en migratierouten vergeleken en getoetst met de situatie in het veld. Voor planten is gelet op de vegetatiestructuur en abiotische omstandigheden van de groeiplaats.

Op deze manier is ook het belang van het plangebied beoordeeld voor flora en fauna die niet zijn waargenomen gedurende de biotooptoets, maar desondanks toch mogelijk kunnen voorkomen ter plaatse van het plangebied.

Onderzoeksresultaten

De resultaten van zowel de literatuurstudie als de biotooptoets worden hieronder weergegeven.

Bronnen- en literatuuronderzoek

In het eerdere onderzoek uit 2012 zijn enkele beschermde grondgebonden zoogdiersoorten waaronder: Egel, Bosmuis, Wezel en Bunzing vastgesteld. Geschikt leefgebied voor deze soorten concentreert zich met name op de houtwal rondom het terrein en de groenstructuren op het voormalige parkeerterrein aan de noordwest zijde. Tevens zijn een drietal vleermuissoorten (Gewone dwergvleermuis, Meervleermuis en Watervleermuis) vastgesteld in dit literatuur onderzoek.

Voor ander soortgroepen waaronder vogels, vissen, amfibieën en ongewervelde. Zijn de omstandigheden met het afbreken van het voormalige Cardea complex veranderd. Voor soorten als de Gewone dwergvleermuis, Meervleermuis, maar ook Huismus en Gierzwaluw zijn geschikte verblijfsplaatsen met het verdwijnen van de bebouwing nauwelijks meer aanwezig. Het braakliggende terrein biedt daarentegen biotoop voor pionierssoorten als Scholekster en Rugstreeppad. De biotoop toets zal moeten aantonen of deze soorten zich op de locatie gevestigd hebben.

Uit het beknopte bronnen en literatuuronderzoek zijn voor de periode 2012 – 2015 geen nieuwe waarnemingen van beschermde soorten naar voren gekomen.

Biotooptoets

De biotooptoets is door een ecooloog uitgevoerd op 30 juni 2015, onder gunstige weersomstandigheden (droog, matige wind).

Op het terrein, met name in de houtwal aan noord- en zuidoost zijde, zijn tijdens het veldbezoek diverse vogelsoorten waaronder Tjiftjaf, Merel, Houtduif, Fazant, Ekster, Heggemus en Koolmees vastgesteld. Gedurende de biotooptoets zijn een (oud) spechtenest, een Houtduiven nest en een nest van een Zwarte kraai aangetroffen (in een Witte abeel in de uiterste noordwesthoek tegen de watergang). Alle nesten waren ten tijde van het veldbezoek niet meer in gebruik. Er zijn tijdens het veldbezoek geen zoogdieren, amfibieën of ongewervelde aangetroffen. Naar verwachting vormt het lijnvormige element van de houtwal aan noord- en zuidoost zijde broed- en/of foerageerbiotoop voor de vastgestelde vogelsoorten. Ook voor vleermuizen en grondgebonden zoogdieren vervult deze structuur naar verwachting een foerageer en migratiezone. In combinatie met het stadspark kunnen vleermuizen deze groenstructuur gebruiken om van de bebouwde naar het buitengebied te vliegen en andersom. Het plangebied omvat na de sloop van gebouwen een braakliggende kern gekenmerkt door pioniersvegetatie (afbeelding 2). Op de open delen en in de ondergroei van de houtwal zijn bij het veldbezoek zijn soorten als Bigge kruid, Klaproos, Witbol, Ridderzuring, Straatgras, Rood guichelheid en Bijvoet aangetroffen.

Afbeelding 2: Plangebied

Betekenis plangebied voor beschermde soorten

Grondgebonden soorten: In de rapportage uit 2012 zijn de houtwal aan noord- en zuidoost zijde en andere groenstructuren binnen het plangebied aangemerkt als leefgebied en corridor voor beschermde zoogdiersoorten.

Vleermuizen: Tijdens het veldbezoek is het nog aanwezige gebouw aan de noordwesthoek onderzocht. Een gelijktijdig aanwezige medewerker van IDDS Bouw was juist bezig met het verwijderen van boeiborden. Deze locaties worden vaak gebruikt door vleermuizen om achter weg te kruipen. Inspectie ter plaatse toonde aan dat de boeiborden direct grenzen aan een laag folie met daarachter een steenwoldeken. Dit maakt deze plaats ongeschikt voor vleermuizen om weg te kruipen (te glad). Het verdere terrein is met het verwijderen van de bebouwing niet langer geschikt als verblijfsplaats. De groenstructuren blijven belangrijk foerageer en migratie biotoop voor vleermuizen.

Broedvogels: Het plangebied vorm broedgebied van diverse algemeen voorkomende vogelsoorten. Het aangetroffen spechten nest is oud gezien de gedeeltelijke vergroeiing van de invliegopening met nieuwe schors. Gezien de afmeting van de invliegopening is het nest mogelijk van een Grote bonte specht of Groene specht. Uitwerpselen rondom de invliegopening indiceert dat het hol dit seizoen is gebruikt door een Spreeuwenpaar.

Amfibieën: In de omgeving van het plangebied zijn uit de literatuur waarnemingen van de rugstreeppad bekend. Op het terrein is door de sloop van bebouwing zandige ondergrond braak komen te liggen. Een zandig terrein kan mogelijk geschikt zijn als landhabitat voor rugstreeppad mits dit in de buurt van geschikt voorplantingswater gelegen is. Binnen het plangebied zijn geen voortplantingswateren aanwezig. De ondergrond is sterk doorlatend en ook bij regenval zullen plassen te kort op maaiveld aanwezig zijn. Het water zakt snel weg in de bodem waardoor er geen voortplantingswater aanwezig is. De aangrenzende oppervlakte wateren zijn beschaduwd en sterk dichtgeslibd waardoor deze niet geschikt zijn als voortplantingswater. Tijdens de biotooptoets zijn geen individuen of sporen van rugstreeppadden waargenomen. Het gebied vormt dan ook geen betekenis als onderdeel van het leefgebied van de rugstreeppad.

Planten: Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten planten, geschikte groeiplaatsen ontbreken, of soorten komen niet voor.

Overige soortgroepen: Op basis van de beschikbare verspreidingsgegevens, de ligging van het plangebied en het ontbreken van geschikte biotopen, kan het voorkomen van strikter beschermde soorten uit de overige soortgroepen worden uitgesloten.

Toetsing aan de natuurwetgeving en voorzorgsmaatregelen

Vleermuizen: De aanwezige groenstructuur is van belang als foerageer en migratiezone voor vleermuizen. Zie voor verdere overwegingen de rapportage van 2012.

Broedvogels: De bescherming van vogels is gericht op de aan- of afwezigheid van broedgevallen. Omdat voor deze soorten geldt dat het nest eenmalig wordt gebruikt, vallen dergelijke nesten alleen tijdens het gebruik ervan door vogels onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig, mits het nest is verlaten. Dit geldt voor soorten als Houtduif en Heggemus. Met deze nesten kan eenvoudig rekening worden gehouden door de voorgenomen werkzaamheden uit te voeren buiten het broedseizoen of in elk geval te starten buiten het broedseizoen. Als richtlijn voor het broedseizoen wordt veelal de periode 15 maart - 15 juli aangehouden. Sommige soorten, zoals de Houtduif, kunnen echter ook eerder of later in het seizoen tot broeden komen. Om deze reden moet de periode maart tot en met september worden aangehouden als broedseizoen.

Indien het niet mogelijk is om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren, is een controle door een ecooloog nodig om te bepalen of er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Indien dit het geval is, dan moeten de werkzaamheden rondom de broedlocatie worden uitgesteld tot het moment dat het nest vrijwillig is verlaten door de vogels. Voor de vogel soorten genoemd in categorie 5 van de vaste nesten geldt dat deze alleen jaarrond zijn beschermd als de ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen. Het aangetroffen spechtenhol lijkt het afgelopen seizoen gebruikt te zijn door een Spreeuwenpaar. Omdat gebruik door vogels niet samen gaat met gebruik door vleermuizen kan worden uitgesloten dat de holte dienst doet als vleermuizen verblijfplaats. Het Zwarte kraaien nest betreft een soort die algemeen wordt aangetroffen in de het verwijderen van het (oude) nest zal geen bedreiging vormen voor de soort.

Conclusies

Dit actualiserende onderzoek geeft geen aanleiding tot vervolg onderzoek of aanpassing van het advies uit het in 2012 uitgevoerde flora en faunaonderzoek (kenmerk: 1112D896/COB/rap1).

De eerder gedane aanbevelingen betroffen:

- beplanting en groenstructuren te verwijderen buiten de periode maart – oktober (vogelbroedseizoen). Indien dit niet mogelijk is dient door een ecooloog vlak voor de uitvoer van werkzaamheden een controle op de aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten te worden uitgevoerd. In het geval gebruikte nesten aanwezig zijn, dienen deze gespaard te blijven tot het moment dat deze op natuurlijke wijze verlaten worden;
- met betrekking tot de groenstructuren (met name de houtwal aan noord- en zuidoost zijde) adviseren wij om deze (deels) te behouden of om in de nieuwe situatie vergelijkbare groenstructuren aan te leggen.

Voor verdere details en achtergrond verwijs ik naar de rapportage van 2012.

De bestaande groenstructuren blijven behouden. Bovenstaande aanbevelingen zijn daarom niet meer van toepassing.

Mocht u nog vragen of opmerkingen hebben naar aanleiding van het voorgaande dan kunt u contact opnemen met ondergetekende.

Met vriendelijke groeten,
IDDS

De heer C. Brouwer bba
(projectleider)

Bijlage

- 1112D896/COB/rap1

**RAPPORT
betreffende het
flora- en faunaonderzoek
terrein Cardea te
Leiderdorp**

Datum : 23 januari 2012
Kenmerk : 1112D896/COB/rap1
Contactpersoon : dhr. C. Brouwer

Opdrachtgever : Cardea Jeugdzorg
: dhr. R. Vermeer
: Postbus 11109
: 2301 EC Leiden

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	4
1.1.	AANLEIDING	4
1.2.	PLANGEBIED EN TOEKOMSTIGE SITUATIE	4
2.	WERKWIJZE	8
2.1.	BRON- EN LITERATUURONDERZOEK.....	8
2.2.	BIOTOOPTOETS	9
3.	MOGELIJK VOORKOMENDE BESCHERMDE FLORA EN FAUNA	10
3.1.	ECOLOGISCHE STRUCTUREN	10
3.2.	BESCHERMDE SOORTEN	12
3.3.	CONFLICTEN MET DE FLORA- EN FAUNAWET (SCHADE AAN BESCHERMDE SOORTEN).....	17
3.4.	CONFLICTEN MET OVERIGE NATUURWETGEVING	17
4.	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	18
	LITERATUUR.....	19

1. INLEIDING

1.1. AANLEIDING

De opdrachtgever is voornemens om het plangebied Cardea te herontwikkelen. Omdat door de geplande ontwikkeling beschermde flora- en fauna mogelijk hinder of schade ondervindt, is een flora- en faunaonderzoek noodzakelijk.

Uitgangspunt bij dit flora- en faunaonderzoek vormt de vigerende Flora- en faunawet (25 mei 1998). In deze wet staat in artikel 1 t/m 18 beschreven dat de verstoring van bedreigde inheemse plant- en diersoorten verboden is. Voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, verplicht de Flora- en faunawet de bestaande natuurwaarden in kaart te brengen en indien nodig passende maatregelen te treffen voor het beschermen en in stand houden van bij wet beschermde soorten.

Het doel van dit flora- en faunaonderzoek is dan ook het onderzoeken en rapporteren van het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten en andere natuurwaarden in het plangebied. Van eventueel voorkomende beschermde soorten is beoordeeld of de soort of populatie door de geplande activiteiten schade ondervindt. Op basis van deze aspecten is de afweging gemaakt of het wel of niet nodig is om gedurende de uitvoering te voldoen aan een aantal randvoorwaarden en/of het nodig is om een ontheffing aan te vragen in het kader van de Flora- en faunawet, artikel 75 lid 5 en lid 6, sub C.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd in samenwerking met BTL. De projectcoördinatie is door IDDS verricht.

1.2. PLANGEBIED EN TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het plangebied betreft het gebouwencomplex Cardea (jeugdzorg) met bijbehorende parkeerplaats, speelterreinen, plantsoenen en een smalle watergang in de oostzijde van het plangebied. Het plangebied bevindt zich in de bebouwde kom van Leiderdorp met direct ten zuiden ervan de A4. Ten noorden van het plangebied bevindt zich een stadspark. De opdrachtgever is voornemens om het plangebied te herontwikkelen, waarbij de bestaande bebouwing wordt gesloopt.

Ligging plangebied (rood omcirkeld) ten opzichte van de omgeving.

1.4. BESCHERMINGSKADER

De bescherming van soorten en hun leefgebieden is geregeld in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn en op nationaal niveau verankerd in de Flora- en faunawet en de vernieuwde Natuurbeschermingswet van 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998, die op 1 oktober 2005 in werking is getreden, richt zich op de bescherming van daartoe aangewezen gebieden, het beheer en het voorkomen van bepaalde schadelijke handelingen. In deze gebieden, bestaande uit Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en Beschermde Natuurmonumenten, staat instandhouding van soorten en systemen voorop.

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn (Richtlijn 79/409/EEG) richt zich op de bescherming van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten en in het bijzonder van de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten. Er zijn 77 gebieden aangewezen als speciale beschermingszone. Deze gebieden maken onderdeel uit van Natura 2000, het Europese initiatief van een duurzaam ecologisch netwerk van natuurgebieden in Europa. De richtlijn stelt nadere regels voor de bescherming, het beheer en de regulering van vogelsoorten.

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) richt zich op de instandhouding van natuurlijke habitats en habitats van soorten en de bescherming van plant- en diersoorten, met uitzondering van vogels. In bijlage I van de Habitatrichtlijn worden speciale beschermingszones aangewezen voor kwetsbare, bedreigde of zeldzame habitattypen. Bijlage II van de Habitatrichtlijn vermeldt de kwetsbare, bedreigde of zeldzame dier- en plantensoorten die beschermd moeten worden door speciale beschermingszones aan te wijzen. Op dit moment staan in totaal 141 gebieden op de nominatie voor aanwijzing als Habitatrichtlijngebied.

Flora- en faunawet

De soortenbeschermingsaspecten uit de Habitat- en Vogelrichtlijn zijn geïmplementeerd in de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet (Stb. 1998,402) richt zich op de bescherming van planten- en diersoorten binnen en buiten de beschermde natuurgebieden. Uitgangspunt is het nee, tenzij beginsel. Alle inheemse zoogdieren (uitgezonderd bruine rat, zwarte rat en huismuis), alle inheemse vogelsoorten, alle amfibieën en reptielen, een aantal vissen, plantensoorten en andere diersoorten zijn bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) (Stb. 2000,523) beschermd.

In februari 2005 is de nieuwe AMvB in het Staatsblad gepubliceerd en daarmee in werking getreden. Hierin zijn onder andere een aantal algemene soorten opgenomen, die onder bepaalde voorwaarden, een vrijstelling hebben gekregen voor artikelen 8 tot en met 12. Vanaf dat moment wordt gewerkt met drie beschermingscategorieën:

- **algemene beschermde soorten (tabel 1):** voor de meeste activiteiten (bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen) zijn deze vrijgesteld van een ontheffingsaanvraag. Voor andere activiteiten is wel een ontheffing nodig; deze wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (zg. lichte toets).
- **overig beschermde soorten (tabel 2):** Voor de meeste activiteiten (bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen) zijn deze soorten vrijgesteld voor een ontheffingsaanvraag, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een goedgekeurde gedragscode. Voor andere activiteiten is wel een ontheffing nodig; deze wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (zg. lichte toets). Geen gedragscode betekent geen vrijstelling voor deze categorie.
- **streng beschermde soorten (tabel 3):** Dit zijn alle soorten van de Europese

Habitatrichtlijn (bijlage IV) van de Europese Vogelrichtlijn (bijlage 1) en de bij algemene maatregel van bestuur aangewezen inheemse dier- en plantsoorten. Negatieve effecten op streng beschermde soorten moeten door middel van compensatie teniet worden gedaan. Voor uitvoering van werkzaamheden die strijdig zijn met de Flora- en faunawet kan ontheffing worden aangevraagd (artikel 75, lid 5 & lid 6, sub C en artikel 2, derde lid van het Besluit vrijstelling beschermde plant- en diersoorten).

Vogels

De bescherming van vogels is gericht op de aan- of afwezigheid van broedgevallen. Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar door gebruiken of elk jaar terugkeren naar hetzelfde nest, zijn jaarrond beschermd. Dit geldt voor een relatief klein aantal soorten. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Omdat voor deze soorten geldt dat deze het nest eenmalig gebruiken, vallen dergelijke nesten alleen tijdens het gebruik van vogels onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig, mits het nest is verlaten.

Voor het verstoren van broedende vogels kan geen ontheffing worden verkregen. Werkzaamheden mogen alleen worden uitgevoerd, wanneer geen in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Rond in gebruik zijnde nesten geldt een rustzone waarbinnen geen werkzaamheden mogen worden uitgevoerd totdat de vogels hun nest vanzelf weer hebben verlaten, dat wil zeggen nadat het broedsel is afgerond of de jongen zijn groot gebracht.

De lijst met jaarrond beschermde soorten is in augustus 2009 aangepast. Op de volgende categorieën van de vaste nesten gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die ook buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
4. Vogels die jaarlijks gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn om zelf een nest te bouwen.
5. Vogels die in deze categorie vallen zijn niet jaarrond beschermd, tenzij zwaarwegende feiten en ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Het gaat hier weliswaar om nesten van vogels die regelmatig terugkeren naar de plaats waar deze soorten het jaar daarvoor hebben gebroed of in de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats is verdwenen, zich elders te vestigen.

Rode Lijst soorten

Voor de soortengroepen planten, vogels, amfibieën en reptielen, zoogdieren, zoetwatervissen, dagvlinders, libellen, sprinkhanen, korstmossen en paddenstoelen zijn lijsten vastgesteld met daarop vermeld de met uitsterven bedreigde en kwetsbare soorten, de zogenaamde Rode Lijsten. Deze zijn per soortgroep gepubliceerd in de Staatscourant.

Echter, op dit moment heeft plaatsing op de Rode Lijst geen juridische beschermde status. Voor Rode Lijstsoorten geldt zodoende geen ontheffingsplicht, tenzij de Flora- en faunawet op de soort van toepassing is en zodoende de bescherming van de Flora- en faunawet geldt. In de uit te voeren werkzaamheden wordt met de algemeen geldende zorgplicht voor planten- en dieren -voor zover dat mag worden verwacht- rekening gehouden. Op iedere burger rust de zorgplicht om binnen vermogen deze soorten te beschermen en te behouden.

2. WERKWIJZE

Dit flora- en faunaonderzoek bestaat uit:

- bron- en literatuuronderzoek (2.1)
- biotooptoets (2.2)

2.1. BRON- EN LITERATUURONDERZOEK

Het bron- en literatuuronderzoek omvat een literatuur- en kaartstudie naar de actuele waarden en betekenis van het plangebied. Hierbij zijn zowel de eigen waarden van het plangebied als ook de waarden van het plangebied voor de bredere omgeving beschouwd. Hierbij is onder andere gebruik gemaakt van flora en fauna-atlassen (verspreiding op basis van 5 bij 5 kilometerhokken) en ingevoerde waarnemingen op internetsites. Op basis van de bekende verspreiding in combinatie met de biotooptoets wordt beoordeeld in hoeverre het mogelijk is dat beschermde plant- en diersoorten voorkomen in het plangebied. Alle beschermde soorten, die mogelijk in het plangebied voorkomen, zijn in tabellen per soortgroep opgenomen (zie hoofdstuk 3). Een uitzondering hierop vormen de broedvogels. Hiervan zijn alleen de jaarrond beschermde soorten opgenomen plus de vogelsoorten waarvoor extra inventarisatie gewenst is (categorie 5 van de vaste nesten), waaronder kolonievogels en spechten.

Flora- en fauna-atlassen

- Atlas van de Nederlandse broedvogels (2002);
- Atlas van de Nederlandse vleermuizen (1997);
- De wespen en mieren van Nederland (2004);
- De amfibieën en reptielen van Nederland (2009);
- Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen (2008);
- Werkatlas zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008 (2008);

Jaarverslagen

- Waarnemingenverslag 2007 dagvlinders (De Vlinderstichting, 2007).

Internet

- www.waarneming.nl
- www.zoogdieratlas.nl (alleen de zwaarder beschermde soorten)
- www.ravon.nl

2.2. BIOTOOPTOETS

Tijdens de biotooptoets, uitgevoerd op 16 januari 2012, zijn de uitkomsten van het bron- en literatuuronderzoek in het veld gecontroleerd en getoetst. Het doel van de biotooptoets is om een inschatting te maken van de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Beschermd en/of bijzondere soorten die tijdens de biotooptoets zijn aangetroffen zijn geregistreerd. Op het moment dat de biotooptoets is uitgevoerd zijn niet alle soorten zichtbaar actief. Diersoorten kunnen bijvoorbeeld alleen nachtactief zijn of in een bepaalde periode van het jaar afwezig zijn. Daarom zijn de eisen die soorten en soortengroepen aan hun leefomgeving stellen met betrekking tot vaste rust- en verblijfplaatsen, voedselgebieden en migratieroutes, vergeleken en getoetst met de situatie in het veld.

Voor planten geldt voor de meeste soorten dat deze alleen gedurende de bloeiperiode waarneembaar zijn. Om deze reden wordt voor planten voornamelijk gelet op de vegetatiestructuur en abiotische omstandigheden van de standplaats. Op die manier is ook het belang van het plangebied beoordeeld voor flora en fauna die mogelijk in het plangebied voorkomen, maar niet tijdens de biotooptoets zijn waargenomen. Gedurende de biotooptoets is de lijst welke tijdens het bron- en literatuuronderzoek is opgesteld, gecontroleerd en bijgewerkt.

3. MOGELIJK VOORKOMENDE BESCHERMDE FLORA EN FAUNA

3.1. ECOLOGISCHE STRUCTUREN

Het plangebied betreft voor een groot deel bebouwing met spouwmuren en overwegend platte daken. Aan de randen van het plangebied bevindt zich plantsoen met bomen. De voorkomende bomen bestaan onder andere uit abeel, zomereik, zwarte els en ruwe berk. De onderlaag bestaat onder andere uit kornoelje spec. en klimop. Her en der zijn enkele solitaire bomen aanwezig en kleine plantvakken met bodembedekkers en uitheemse struwelen. Het overige deel bestaat uit gazon en verharding.

Gazon en beplanting.

Sloot.

Plantsoen.

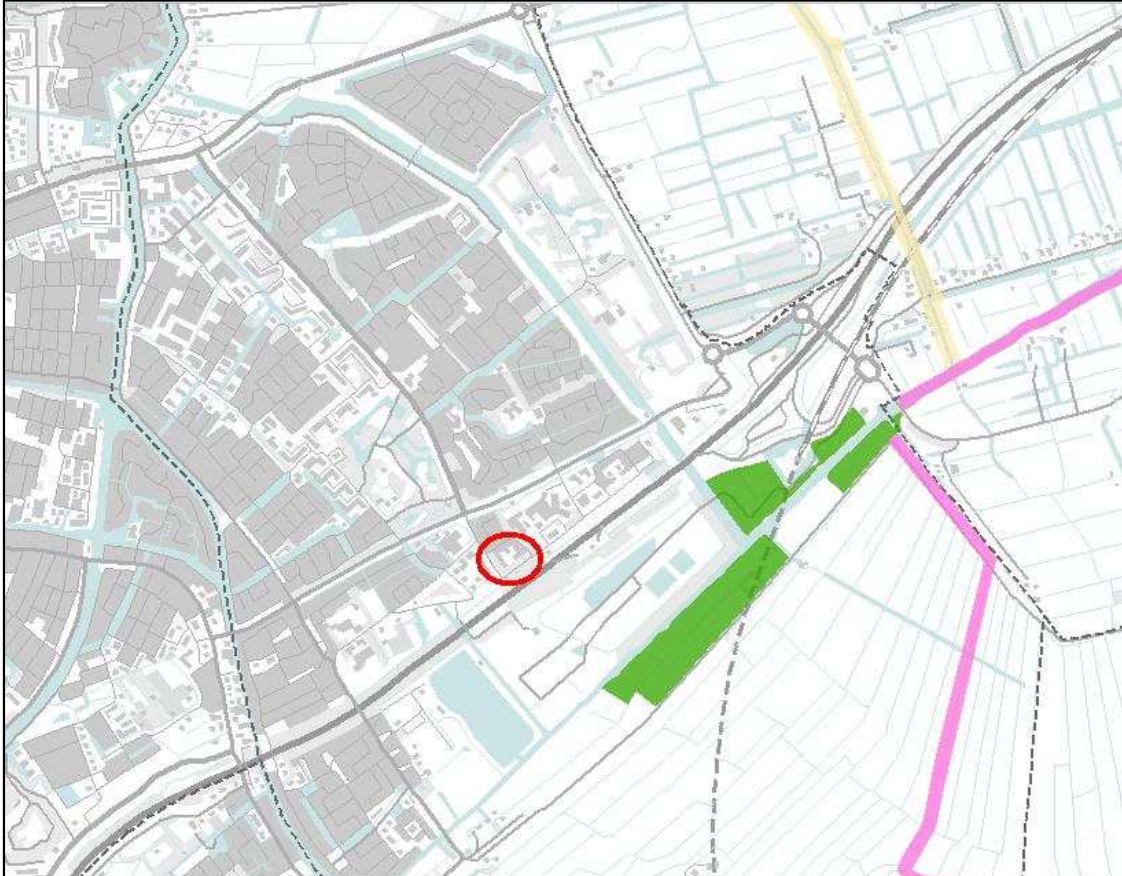

Voorzijde bebouwing.

3.2. BESCHERMDE GEBIEDEN

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van beschermde gebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet. Deze beschermde natuurgebieden ontbreken in de directe omgeving. Tevens maakt het plangebied geen onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In de directe omgeving van Leiderdorp bevinden zich wel EHS-gebieden, zoals ook in de onderstaande kaart te zien is.

Ligging plangebied (rood omcirkeld) ten opzichte van de EHS(groen en roze gekleurd).

3.3. BESCHERMDE SOORTEN

De combinatie van het bron- en literatuuronderzoek en de biotooptoets leidt tot de volgende tabellen van de soortgroepen grondgebonden zoogdieren, vleermuizen, vogels, vissen, amfibieën en vaatplanten. Uit de soortengroepen reptielen, insecten, slakken, kreeftachtigen en tweekleppigen zijn geen beschermde exemplaren aangetroffen of te verwachten, omdat de verspreiding van deze soorten zich niet in het plangebied en de directe omgeving bevindt en/of omdat in het plangebied en directe omgeving geen geschikt biotoop aanwezig is.

In de tabellen is per soortgroep voor iedere soort aangegeven of de soort bescherming geniet en waarop deze gebaseerd is. Bescherming op basis van de Flora- en faunawet staat in de kolom flora en fauna. Hierbij is aangegeven in welke tabel de soort is opgenomen. Hierbij is tevens aangegeven of de soort is aangemerkt als algemeen, overig of streng beschermde soort. Vermelding op de Rode Lijst is weergegeven in de kolom rode lijst. Bescherming op basis van de Habitat- of Vogelrichtlijn is weergegeven in de kolom habitat of vogel. In de tabel van de vogels is tevens een kolom opgenomen waarin de categorie staat vermeld van de vaste nesten.

De waarnemingen van soorten die zijn opgenomen in de tabellen hebben veelal betrekking op de gehele kilometerhokken waarin het plangebied zich bevindt. Dit betekent dat het plangebied niet altijd onderdeel is van het leefgebied van de in de tabel opgenomen soorten. Indien dit het geval is voor overig of streng beschermde soorten, wordt in de onderstaande tekst toegelicht waarom het niet aannemelijk is dat de betreffende soorten in het plangebied voorkomen en daarom geen schade ondervinden van de geplande ontwikkeling.

grondgebonden zoogdieren

SOORT	FLORA EN FAUNA	RODE LIJST	HABITAT	BRON	OPMERKING
bosmuis	1			2	
bosspitsmuis	1			2	
bunzing	1			2,3	
dwergpspitsmuis	1			2	
egel	1			2	
haas	1			2	
hermelijn	1	x		2	
huisspitsmuis	1			2	
konijn	1			2	
mol	1			1,2	
noordse woelmuis	3	x	P,II,IV	2,4	omgeving
veldmuis	1			2	
vos	1			2	
waterspitsmuis	3	x		2,4	omgeving
wezel	1	x		2	
woelrat	1			2	

- 1 Biotooptoets 16 januari 2012
 2 Werkatlas zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008 (2008)
 3 www.waarneming.nl
 4 www.zoogdieratlas.nl

Gedurende de biotooptoets zijn alleen enkele molshopen waargenomen. Andere zoogdieren of sporen van zoogdieren zijn niet gevonden. Op de invoersite Waarneming.nl wordt de bunzing diverse keren als verkeersslachtoffer gemeld op de A4 ter hoogte van het plangebied. Het is daarom aannemelijk dat deze soort onder andere voorkomt in de aanwezige plantsoenen. Daarnaast vormen de plantsoenen waarschijnlijk het leefgebied van andere kleine soorten zoogdieren als egel, bosmuis en wezel. Voor de soorten huismuis en bruine rat vormt bebouwing wel geschikt leefgebied. Deze soorten worden niet beschermd krachtens de Flora- en faunawet.

Buiten soorten uit tabel 1 van de Flora- en faunawet wordt ook melding gemaakt van de streng beschermde soorten noordse woelmuis en waterspitsmuis. De noordse woelmuis komt in

Nederland alleen voor op zeer natte locaties, die onbereikbaar zijn voor andere muizensoorten (vanwege concurrentiegevoeligheid). De waterspitsmuis is een soort van zeer uitgebreide oevervegetaties langs oppervlaktewateren. Geschikt biotoop ontbreekt voor beide soorten in het plangebied. De aanwezige watergang in de oostzijde van het plangebied vormt geen geschikt leefgebied.

vleermuizen

SOORT	FLORA EN FAUNA	RODE LIJST	HABITAT	BRON	TYPE BEWONING
gewone dwergvleermuis	3		IV	2	gebouwen
meervleermuis	3		II, IV	2	gebouwen
watervleermuis	3		IV	2	bomen

- 1 Biotooptoets 16 januari 2012
- 2 Werkatlas zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008 (2008)
- 3 www.waarneming.nl

Afhankelijk van de soort maken vleermuizen gebruik van openingen in (oudere) gebouwen en bomen als vaste rust- en verblijfplaatsen (zie de bovenstaande tabel). In de aanwezige bomen ontbreken openingen in de vorm van holten en spleten. Aanwezigheid van verblijfplaatsen van boombewonende soorten is hiermee uit te sluiten. Gebouwbewonende soorten maken gebruik van tussenruimten als spouwmuren. De aanwezige bebouwing is opgebouwd uit spouwmuren die voor vleermuizen toegankelijk zijn via de stootvoegen of andere openingen. Plaatselijk zijn de gaten van enkele stootvoegen ook verruimd door beschadigingen. Daarnaast bevinden zich diverse beschadigingen vlak onder de daklijsten. Voor gebouwbewonende soorten zijn daarom meerdere mogelijkheden aanwezig om de spouwen te bereiken. Daarnaast is het voor vleermuizen mogelijk om onder de boeiboorden te kruipen. De vleermuizen maken dan gebruik van de tussenruimten tussen de boeiboorden en de muur.

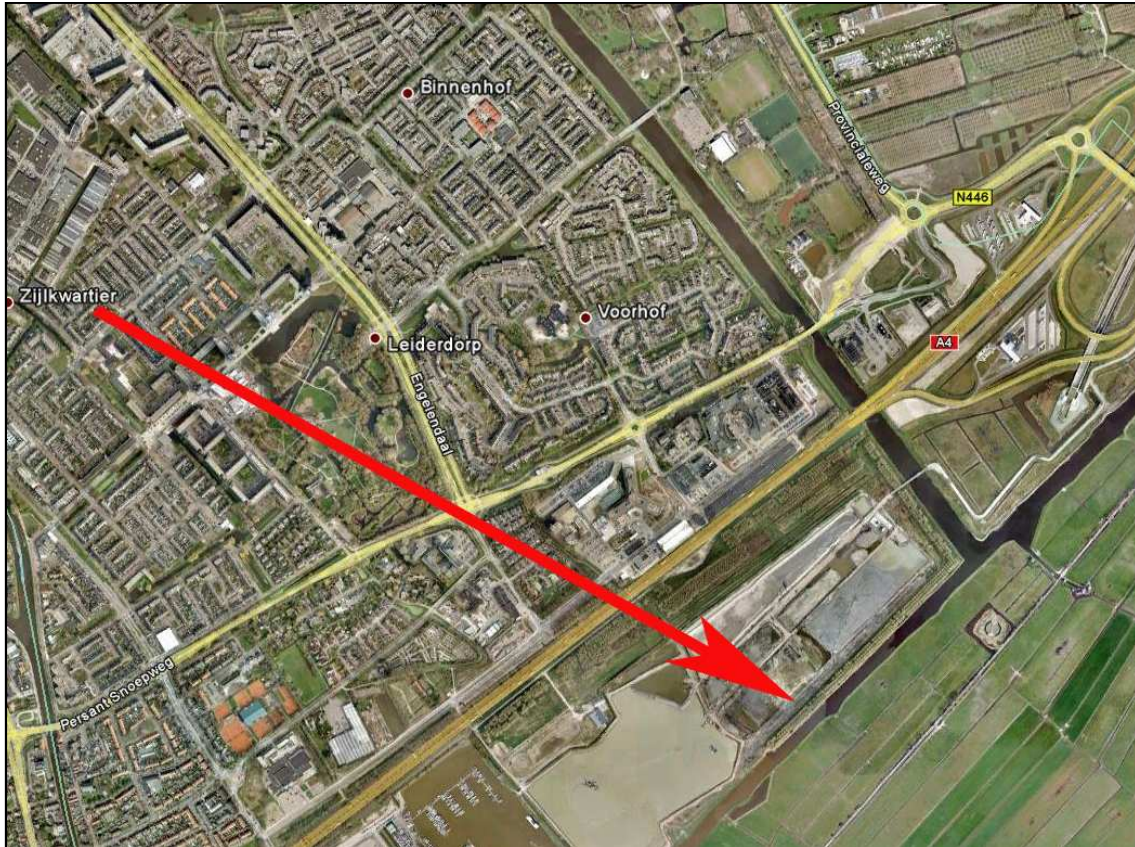

Boeiboord met tussenruimte.

Toegangsmogelijkheden spouwen.

Naast vaste rust- en verblijfplaatsen zijn ook structureel van belang zijnde foeragegebieden en migratiezones beschermd. De aanwezige groenstructuren vormen mogelijk als geheel onderdeel van het foeragegebied en migratiezone van vleermuizen. In combinatie met het stadspark kunnen vleermuizen deze groenstructuren gebruiken om van de bebouwde kom naar het buitengebied te vliegen en omgekeerd.

Mogelijke route vleermuizen naar het buitengebied (aangegeven als rode pijl).

vogels

SOORT	FLORA EN FAUNA	RODE LIJST	VOGEL	BRON	CATEGORIE VASTE NESTEN
ooievaar	2			2	3
boomvalk	2	x		2	4
buizerd	2			2	4
sperwer	2			2	4
blauwe reiger	2			2	5
boerenzwaluw	2			2	5
ekster	2			1,2	5
groene specht	2	x		2	5
grote bonte specht	2	x	x	2	5
koolmees	2			1,2	5
oeverzwaluw	2			2	5
pimpelmees	2			1,2	5
spreeuw	2	x		2	5
torenvalk	2		x	2	5
zwarte kraai	2			2	5

1 Biotootoets 16 januari 2012
2 www.waarneming.nl

De bescherming van vogels is gericht op de aan- of afwezigheid van broedgevallen. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Omdat voor deze soorten geldt dat het nest eenmalig wordt gebruikt, vallen dergelijke nesten alleen tijdens het gebruik van vogels onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten is geen ontheffing nodig, mits het nest is verlaten. In het plangebied komen diverse broedvogels voor, waaronder houtduif en merel. Voor deze soorten geldt het bovenstaande.

Verblijfplaatsen van vogels, die hun verblijfplaats het hele jaar door gebruiken of elk jaar terugkeren naar hetzelfde nest, zijn jaarrond beschermd. Deze soorten zijn onderverdeeld in de categorieën 1 tot en met 4 van de vaste nesten (zie ook hoofdstuk 1.4). gedurende de biotootoets zijn geen nesten aangetroffen met een jaarrond beschermd status. In de aanwezige bomen bevinden zich geen nesten van roofvogels, uilen of kolonievogels. Van de gebouwbroedende gierzwaluw en huismus zijn de nesten eveneens jaarrond beschermd. Voor beide soorten ontbreken geschikte nestmogelijkheden in de bebouwing in het plangebied in de vorm van gaten in de muur of losse dakpannen.

Voor de soorten genoemd in categorie 5 van de vaste nesten geldt dat deze alleen jaarrond zijn beschermd als de ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen. Gedurende de biotootoets zijn twee nesten van de ekster aangetroffen (beplanting parkeerplaats en plantsoen zuidzijde). De ekster betreft een algemene soort in de regio. Nesten van de overig in de tabel genoemde soorten zijn niet waargenomen.

vissen en amfibieën

SOORT	FLORA EN FAUNA	RODE LIJST	HABITAT	BRON	OPMERKING
bittervoorn	3	x	II	4	
bruine kikker	1			2	
gewone pad	1			2	
kleine modderkruiper	2		II	4	
kleine watersalamander	1			2,3	
meerkikker	1			2	
middelste groene kikker	1			2	
rugstreppad	3	x	IV	2	

1 Biotootoets 16 januari 2012
2 De amfibieën en reptielen van Nederland (2009)
3 www.waarneming.nl
4 www.ravon.nl

De sloot in de oostzijde van het plangebied is te ondiep en te smal om een geschikt leefgebied te vormen voor in de tabel genoemde vissen. Daarnaast is de sloot geheel overschaduw door de aanwezige bomen en is de bodem bedekt met bladafval. Om deze reden is de sloot ook ongeschikt om als voortplantingswater te dienen voor amfibieën. De aanwezige plantsoenen

vormen mogelijk wel geschikt landhabitat voor algemene soorten amfibieën als gewone pad en bruine kikker. Voor de rugstreeppad ontbreekt geschikt biotoop in het plangebied. Deze soort is kenmerkend voor kale zandige terreinen met onbegroeide poelen.

ongewervelden

SOORT	FLORA EN FAUNA	RODE LIJST	HABITAT	BRON	OPMERKING
wijngaardslak	1			2	omgeving

1 Biotooptoets 16 januari 2012
2 www.waarneming.nl

In de directe omgeving van het plangebied wordt melding gemaakt van de wijngaardslak. Deze soort komt in de provincie hoofdzakelijk voor in de duinen, maar in lagere dichtheden ook in tuinen, parken en bossen buiten het duingebied. In het plangebied vormen alleen de aanwezige plantsoenen een geschikt leefgebied.

vaatplanten

SOORT	FLORA EN FAUNA	RODE LIJST	HABITAT	BRON	OPMERKING
zwanenbloem	1			2	omgeving

1 Biotooptoets 16 januari 2012
2 www.waarneming.nl

De vegetatie van het aanwezige gazon is zeer soortenarm vanwege het intensieve beheer. Hier groeit alleen straatgras en madeliefje. Bij de entree van het gebouw is de vegetatie lichtelijk verruigd en komen ook soorten voor als smalle weegbree, canadese fijnstraal en melkdistel. Op de grens met het plantsoen groeit onder andere fluitenkruid.

Gedurende de biotooptoets zijn geen beschermde plantensoorten waargenomen. De aanwezige sloot vormt geen geschikt leefgebied voor de zwanenbloem. Hierbij dient vermeld te worden dat de biotooptoets is uitgevoerd in een relatief ongunstige periode van het jaar, waarin de meeste plantensoorten niet zichtbaar aanwezig zijn. Gezien de ligging van het plangebied, de voedselrijke situatie en het intensieve beheer zijn geen beschermde plantensoorten te verwachten. Uitzondering hierop vormt de brede wespenorchis (tabel 1) die in het plantsoen voor kan komen.

3.3. CONFLICTEN MET DE FLORA- EN FAUNAWET (SCHADE AAN BESCHERMDE SOORTEN)

Het plangebied en directe omgeving vormen het leefgebied van enkele beschermde soorten. Onderstaand wordt per beschermingsniveau beschreven in hoeverre een conflict optreedt met de Flora- en faunawet.

Algemeen beschermde soorten (tabel 1)

SOORT(GROEP)	BETEKENIS PLANGEBIED	GEVOLGEN GEPLANDE ONTWIKKELING
Diverse zoogdieren	Voorkomen in plantsoenen	Geen.
Amfibieën	Landhabitat in plantsoenen	Geen.
Wijngaardslak	Mogelijk in plantsoenen	Geen.
Brede wespenorchis	Mogelijk in plantsoenen	Geen.

- Voor de meeste zoogdieren geldt dat deze de mogelijkheid hebben om te vluchten. Tijdens de uitvoer van de geplande ingreep is het wel mogelijk dat sommige dieren in hun holen worden verrast en sterven. Hetzelfde geldt min of meer ook voor amfibieën en de wijngaardslak, hoewel deze minder mobiel zijn. Al deze soorten zijn echter niet zeldzaam in de provincie en de gunstige staat van instandhouding zal op populatieniveau niet worden aangetast.
- Voor de brede wespenorchis geldt dat mogelijk een deel van de standplaatsen worden beschadigd of verwijderd als gevolg van de werkzaamheden. Deze soort is echter niet zeldzaam in de provincie en de gunstige staat van instandhouding zal op populatieniveau niet worden aangetast.

Overig beschermde soorten (tabel 2)

SOORT(GROEP)	BETEKENIS PLANGEBIED	GEVOLGEN GEPLANDE ONTWIKKELING
Broedvogels (niet-jaarrond beschermd)	Watergang, braakliggend terrein en populierenopstand.	Rekening houden met broedseizoen (zie hoofdstuk 4)

- Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd gedurende het broedseizoen, worden mogelijk in gebruik zijnde nesten beschadigd of verniet.

Streng beschermde soorten (tabel 3)

SOORT(GROEP)	BETEKENIS PLANGEBIED	GEVOLGEN GEPLANDE ONTWIKKELING
Vleermuizen	Mogelijk verblijfplaatsen in gebouwen en foerageergebied en migratiezone groenstructuren.	Aanvullend onderzoek en afhankelijk van de resultaten een ontheffingsaanvraag.

- Indien verblijfplaatsen aanwezig zijn van vleermuizen, worden deze verwijderd inclusief de eventueel verblijvende vleermuizen. Daarnaast geldt dat in het geval de aanwezige groenstructuren in zijn geheel verdwijnen, dat mogelijk ook het migratienetwerk deels in kwaliteit verminderd.

3.4. CONFLICTEN MET OVERIGE NATUURWETGEVING

Vanwege de ligging van het plangebied en de aard van de geplande ontwikkeling, zijn significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de dichtstbijzijnde beschermde natuurgebieden niet te verwachten. Op de in de omgeving voorkomende Ecologische Hoofdstructuur zijn evenmin negatieve effecten te verwachten.

4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In het plangebied zijn soorten aanwezig of te verwachten, die in de Flora- en faunawet zijn aangemerkt als algemeen, overig en streng beschermde inheemse soort en door de ingreep mogelijk hinder of schade ondervinden. Het gaat hierbij om de soortgroep (gebouwbewonende) vleermuizen. Voor deze soortgroep is het nodig om een aanvullend onderzoek uit te voeren en afhankelijk van de resultaten kan een ontheffingsaanvraag noodzakelijk zijn. Daarnaast is extra aandacht vereist aan de soortgroep vogels. Onderstaand wordt dit per soortgroep toegelicht.

Algemeen beschermde soorten (tabel 1)

Voor soorten uit dit beschermingsniveau is geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig.

Acties zorgvuldig handelen:

- Er zijn geen aanvullende acties nodig om zorgvuldig te handelen. Op populatieniveau ondervinden deze soorten geen van belang zijnde schade, omdat deze soorten algemeen voorkomen in de directe omgeving.

Overig beschermde soorten (tabel 2)

Voor broedvogels geldt dat een ontheffing voor het verstoren van in gebruik zijnde nesten niet mogelijk is. Om deze reden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen.

Acties zorgvuldig handelen:

- Het verwijderen van beplanting dient te gebeuren buiten het broedseizoen voor vogels, ofwel buiten de periode maart-oktober (houtduif kan tot laat in het najaar tot broeden komen). Indien dit niet mogelijk is, dient vlak voor de uitvoer van de werkzaamheden een controle uitgevoerd te worden naar de aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten door een ecooloog/ter zake kundige. In het geval in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn, dienen deze gespaard te blijven tot het moment deze op natuurlijke wijze is verlaten.

Streng beschermde soorten (tabel 3)

In het plangebied zijn mogelijk verblijfplaatsen aanwezig van gebouwbewonende soorten vleermuizen. Daarnaast fungeert het plangebied mogelijk als onderdeel van een migratieroute.

Acties zorgvuldig handelen:

- Om de aanwezigheid van verblijfplaatsen aan te tonen danwel uit te sluiten, is het nodig om aanvullend onderzoek uit te voeren naar deze soortgroep. Aanvullend onderzoek gebeurt dan door het uitvoeren van verschillende nachtbezoeken op de momenten dat de dieren actief zijn. Indien blijkt verblijfplaatsen aanwezig zijn, is een ontheffingsaanvraag nodig.
- Met betrekking tot de groenstructuren adviseren wij om deze (deels) te behouden of om in de nieuwe situatie grondstructuren aan te leggen.

LITERATUUR

Atlas van de Nederlandse broedvogels, Nederlandse Fauna 5, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden, 2002.

Atlas van de Nederlandse vleermuizen, KNNV Uitgeverij, Utrecht, 1997

Atlas van de Nederlandse zoogdieren, Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht, 1992

Bekendmaking lijsten beschermde inheemse soorten, nummer 201, 13 november 2001

Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet, Stb. 2000, 523

Besluit vrijstelling beschermde dier en plantensoorten, Stb. 2000-525, Stb. 2001,499

Besluit Rode lijsten flora en fauna, Stb. 11 november 2004, 218.

De actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen, Brachytron jaargang 11 (2), Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Stichting EIS en De Vlinderstichting, augustus 2008.

De amfibieën en reptielen van Nederland, Nederlandse fauna 9, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden, 2009.

De wespen en mieren van Nederland, Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden, 2004.

Flora- en faunawet, wetnummer 402, staatsblad, 1998

Flora- en faunawet, wetnummer 656, staatsblad, 2001
Beschermde soorten: bijlage I en II van de Flora- en faunawet (Stb. 1998,402).

Habitatrichtlijn, (Richtlijn 92/43/EEG).

Natuurbeschermingswet, wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in verband met Europees rechtelijke verplichtingen, Stb. 2005, 195.

Vogelrichtlijn (Richtlijn 79/409/EEG).

Waarnemingsverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen, EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2007.

Werkatlas zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008, Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft, 1 december 2008.

Internet

www.waarneming.nl
www.zoogdieratlas.nl
www.ravon.nl